

і дослідну. Різниця між групами полягала в тому, що від бугаїв-плідників контрольної групи (7 голів) сперму одержували на підставних тваринах протягом підготовчого і дослідного періодів (90 днів). Від бугаїв-плідників дослідної групи (7 голів) протягом підготовчого періоду (30 днів) сперму одержували на підставних тварин, а в дослідний період (60 днів) на чучело. За якістю сперми бугаїв-плідники порівнюваних груп протягом досліді не різнилися між собою (табл. 3).

Отже, на держплемстанціях замість підставних тварин можна успішно використовувати технічно досконалі чучела корів. Привчання бугаїв-плідників до реалізації статевих рефлексів на чучело можна проводити в будь-якому віці, проте краще привчати молодих тварин.

МЕТОДИКА ПРИВЧАННЯ БУГАЇВ ДО ЕЯКУЛЯЦІЇ НА МЕХАНІЧНЕ ЧУЧЕЛО

І. В. СМІРНОВ, заслужений діяч науки УРСР, професор

А. П. КРУГЛЯК, аспірант

Українська ордена Трудового Червоного прапора
сільськогосподарська академія

В останні роки у нашій країні і за рубежом для одержання сперми від бугаїв почали застосовувати спеціальні прилади, які умовно названі чучелами. Використання чучел має деякі переваги — їх легко дезинфікувати і не потрібно утримувати підставних тварин. Проте при застосуванні чучела виникають деякі труднощі, оскільки зовнішній вигляд його зовсім не схожий із зовнішнім виглядом тварини.

У 1971—1973 рр. на Центральній дослідній станції по штучному осіменінню сільськогосподарських тварин ми привчали до чучела 158 бугаїв симентальської і чорно-рябої порід і 8 бугаїв м'ясних порід (герфодської, шароле, кіанської та абердин-ангуської). Бугаї були розподілені на дві вікові групи — молоді від 8- до 24-місячного віку і дорослі від 2 до 13 років.

Від більшості молодих бугаїв до початку досліді сперму не одержували. Дорослих бугаїв довелося переучувати, оскільки від них вже одержували сперму на підставних тварин. При цьому виявилась важлива закономірність: жоден з молодих бугаїв, не привчених до одержання сперми за допомогою штучної вагіни, не проявив об'ємального рефлексу на чучело протягом двох тижнів дослідження. Тому ми спробували застосувати різні методи привчання бугаїв до чучела.

Перший метод полягав у тому, що від молодого бугая, який не проявляв статевих рефлексів на чучело, одержували сперму на підставну тварину і відразу ж після цього вели в друге приміщення, де стояло чучело. З 15 молодих бугаїв, які привчалися за цим методом, 8 відразу ж проявили статеві рефлекси на підставну тварину і виділили

сперму в штучну вагіну. Сім із цих бугаїв при підведенні через 3—5 хв до чучела проявили обіймальний рефлекс на нього і виділили сперму (другий еякулят). Решта бугаїв були привчені до чучела таким же методом протягом 2—5 сеансів. Проте серед цих тварин були такі (переважно відсталі в розвитку або із слабким типом нервової системи), для привчання яких було необхідно застосувати додатковий метод підвищення статевого збудження: групу таких бугаїв (5—6 голів) витримували в загоні і, якщо вони не проявили статевих рефлексів один на одного, впускали до них молодого бугая з активним проявом статевих рефлексів.

Особливі труднощі спостерігались при привчанні молодих бугаїв м'ясних порід, серед яких два абердин-ангуської породи мали слабкий тип нервової системи. Привчання цих тварин тривало понад 6 місяців (від 22- до 28-місячного віку). Спочатку вони зовсім не проявляли статевих рефлексів. Потім методом «групового вигулу» і використання їх тимчасово як підставних тварин вдалося виробити в них слабкий обіймальний рефлекс, який швидко згас. Щоденне введення молодим тваринам 20-процентного розчину кофеїну протягом двох тижнів, а потім 5-процентного розчину пропіонату тестостерону (по 5 мл 4 рази на тиждень) не дали позитивних результатів. Кофеїн значно поліпшував у наших дослідах статеву активність і якісні показники сперми лише у бугаїв старшого віку із стійким гальмуванням статевих рефлексів.

Оскільки при прив'язуванні налігача або нагрудного фартуха і при введенні до манежу статеві рефлексі у бугаїв повністю гальмувались, ми зробили спробу одержати сперму безпосередньо в загонах у присутності інших бугаїв, при цьому підставляли штучну вагіну, не доторкаючись до препуція. Після першого успішного одержання сперми молодих бугаїв поступово привчали до прив'язування налігача, фартуха і одержання сперми в манежі. Проте привчити цих бугаїв проявляти статеві рефлексі на чучело вдалося. Серед бугаїв м'ясних порід найкраще привчаються до чучел тварини кіанської породи.

Для молодих бугаїв, які добре проявляли статеві рефлексі на підставну тварину, але не проявляли на чучело, добрі результати одержали при застосуванні методу «прикладу» (в їх присутності брали сперму від уже привчених бугаїв) і одержання сперми «на ходу», для цього чучело котили попереду бугая.

Велике значення для привчання бугаїв має їх вік (див. таблицю). Значна кількість бугаїв старшого віку, які вже використовувались, проявляє обіймальний рефлекс на чучело після першого ж привчання, а серед молодих на чучело ідуть лише ті, від яких раніше хоч раз одержано сперму. Серед молодих бугаїв не вдається привчити до чучела лише 9,2%, а серед дорослих — 33,6%. Крім того, у деяких вже привчених дорослих бугаїв з часом статеві рефлексі на чучело згасують, що пояснюється стійкістю рефлексів, вироблених у них на підставну тварину.

В результаті проведених досліджень ми пропонуємо таку методику привчання бугаїв до чучела.

Прояв статевих рефлексів на чучело у бугаїв різного віку

Вік бугаїв, роки	Кількість тварин	Із них					Вік бугаїв, роки	Кількість тварин	Із них				
		проявили статеві рефлекс							проявили статеві рефлекс				
		із першого разу	після декількох сеансів	не проявили статевих рефлексів	були привчені, а потім перестали реагувати на чучело				із першого разу	після декількох сеансів	не проявили статевих рефлексів	були привчені, а потім перестали реагувати на чучело	
1—1,5	54	6	43	5	—	2—13	104	45	24	35	15		
%	100	11,1	79,6	9,2	—	%	100	43,2	23,0	33,6	21,7		

Привчання до використання молодих бугаїв на механічне чучело необхідно розпочинати з 10—11-місячного віку, з таким розрахунком, щоб в річному віці бугай був повністю підготовлений і оцінений за статевою активністю.

У молодих бугаїв, які ще не використовувались, перші еякуляти слід одержувати на підставну тварину тієї ж породи, однакову з ним по висоті, з метою привчити їх до штучної вагіни. Після одержання першого еякуляту тварину слід негайно перевести в інше приміщення манежу, де розміщено декілька чучел (підставних тварин тут не повинно бути). За даними наших досліджень, 70—80% таких бугайців проявляють статеві рефлекс на чучело і охоче віддають сперму.

Для тварин, які не проявляють статевих рефлексів ні на підставну тварину, ні на чучело, необхідно застосовувати метод групового вигула (по 5—6 голів) в загоні 2—3 години щоденно протягом 5—7 днів. Молодих бугаїв, які проявляють обіймальний рефлекс, необхідно вивести із загону і починати привчати. Якщо вони не проявляють статевих рефлексів у манежі на підставну тварину, необхідно застосовувати метод «прикладу» (в їх присутності одержувати сперму від інших активних бугаїв).

Після одержання 1—2 еякулятів на підставну тварину їх відразу ж привчають до чучела.

Якщо описані методи не дають ефекту при привчанні бугаїв до чучела, необхідно використовувати метод прикладу; одержання сперми «на ходу» на чучело (для чого останне повинно бути на колесах); одержання сперми на підставну тварину, яка стоїть поряд із чучелом; накривання чучел шкурою корів різних порід.

Молодих бугаїв не слід довго використовувати як підставних тварин. За нашими дослідженнями, це призводить до згасання статевих рефлексів.